

PETITA HISTÒRIA D'UN MALENTÈS: EL DESDOBLAMENT DE GÈNERE

M. CARME JUNYENT

«Criteris generals d'admissió d'alumnat i barem a aplicar.

»Existència de germans o germanes matriculats o matriculades al centre o de pares o tutors legals que hi treballin: Quan l'alumne o alumna té germans o germanes escolaritzats o escolaritzades al centre o pares o tutors legals que hi treballen en el moment en què es presenta la preinscripció: 40 punts.

»Proximitat del domicili de l'alumne o alumna al centre o, en el seu cas, la proximitat del lloc de treball del pare, la mare, tutor o tutora, guardador o guardadora de fet (en el sentit de guàrdia legal previst al Dret Civil Català), o de l'alumne o alumna quan sigui major d'edat: Quan el domicili de la persona sol·licitant estigui a l'àrea de proximitat del centre: 30 punts.

»Quan a instància del pare o mare, tutor o tutora, guardador o guardadora de fet, o de l'alumne o alumna quan sigui major d'edat, es prengui en consideració, en comptes del domicili de l'alumne o alumna, l'adreça del lloc de treball d'un d'ells, i aquest és dins l'àrea de proximitat del centre: 20 punts».

El fragment amb què encapçalo aquest article és una mostra d'on ens han portat les normes d'ús d'una llengua pretesament no androcèntrica ni sexista. Un acte tan habitual com la inscripció d'un fill a una escola ens enfronta a un text ple de contradiccions i incoherències: en uns casos se'ns parla de pares o tutors que després es converteixen en pare, mare, tutor o tutora; i després

de no saber què pot passar si un alumne o alumna en lloc de tenir «germans o germanes matriculats o matriculades» té «germans i germanes», resulta que el que compta és «l'adreça del lloc de treball d'un d'ells» i ara ja no sabem ni l'adreça de qui, ni si només pot ser l'adreça d'un mascle.

Però no sempre és tan complicat; a vegades el resultat pot ser ben còmic. Oriol Izquierdo explicava en el seu bloc que, havent presentat a l'assessoria jurídica un text on es deia que la Institució «ha de fomentar l'intercanvi i la relació entre els escriptors en llengua catalana de tot el domini lingüístic» l'hi van retornar corregit així: «l'intercanvi i la relació entre els escriptors i les escriptores». També la Generalitat es va lluir en la presentació del Pacte nacional per la immigració: «Un pacte per viure junts i juntes». En fi, els exemples són in comptables i ben segur que tots en coneixem algun, però la pregunta és: com hem arribat fins aquí?

UNA MICA D'HISTÒRIA

Si ens remuntem als anys 60, quan els feministes nord-americans incorporaven la categoria «sexe» (gender) a la recerca, un dels arguments que justificava o explicava el sexisme era que les dones quedaven ocultes per la llengua i per això calia fer-les aflorar. I és clar. En anglès podem parlar d'una escriptora i tant si és *the best*, com *famous*, com *interesting*, no sabrem si és una dona

si no ens ho indiquen: sempre serà a *writer*. Calia, doncs, desenvolupar fórmules de manera que les dones es fessin visibles. Així i tot, quan l'anglès sí que fa visibles les dones també es queixen: que una vídua sigui a *widow* i un vidu sigui a *widower* resulta que pot ser interpretat com un estat natural (definitiu) per a les dones i, en canvi, com un estat respecte d'una persona per als homes. O cap *poet* no vol ser *poetess* (igual que les poetes no volen ser poetesses). Sigui com sigui, les propostes que es fan per a l'anglès no afecten les concordances ni fan possibles construccions com ara «els ciutadans i les ciutadanes catalanes» que, a dreta llei, es refereix a tots els ciutadans del món i a les ciutadanes catalanes. I és això el que va passar per alt quan els *gender studies* van començar a arribar a casa nostra. Les fórmules desenvolupades per a una llengua sense gènere es van aplicar a una llengua amb gènere com el català, i aquí comença a embolicar-se la troca.

Primer els va tocar el rebre a les professions. Calia desenvolupar formes en femení per a totes les professions «nobles»: metge, advocat, jutge, fiscal... Encara que molt sovint es creessin homonímies que ens podíem haver estalviat (la química, la física, la matemàtica, l'òptica, la farmacèutica) o que col·lidissin amb formes amb significats marcats (la pallassa, la generala). I a mesura que la cosa s'ha anat ampliant, les pilotes s'han convertit en pilotes i les sobrecàrrecs en sobrecàrregues. Tot i que els feministes americans sí que avisaven que el gènere és un concepte carregat (tenen experiències com *governor/governess* o *major/majorette*), aquí es va passar per alt que també teníem parelles com home públic / dona pública, mestre / mestressa, minyó / minyona, etc., en què les dones no hi sortim precisament guanyant. I és que termes femenins que poden aparèixer com a simètrics amb els masculins, amb el temps poden adquirir nous significats que, generalment, són pejoratius.

Però no n'hi va haver prou amb les professions, i si sempre havíem considerat que fórmules com Ladies & gentlemen, Damas y caballeros, Damen

und Herren, Mesdames et Messieurs, etc. eren discriminatòries, ara resulta que si amb els nens no hi havia nenes, amb els senyors, senyores, i amb els catalans, catalanes, havíem d'entendre que les dones no eren tingudes en compte. Anem a pams. Si la llengua ens proporciona un instrument com els desdoblaments que ens permet matisar, fer èmfasi i, en qualsevol cas, és un recurs estilístic, per què el sobreexplotem fins a restar-li eficàcia? ¿No hem dit sempre «els meus avis van viure tots més de 90 anys» i entenem que els longeus van ser tant els avis com les àvies? ¿O no estem dient coses diferents si diem: «La Judit Mascó té quatre filles», que si diem «La Judit Mascó té quatre fills, totes són nenes»? O si prediquem el mateix de la Infanta (que no és la parella de l'infant), ¿no estariem dient coses radicalment diferents si diem «El quart fill de la Infanta és una nena» que «La quarta filla de la Infanta és una nena»? ¿O té algun sentit si el metge ens pregunta quants fills tenim —perquè és rellevant des del punt de vista mèdic— dir-li que no perquè només tenim filles?

Però no en vam tenir prou amb els desdoblaments de substantius: aleshores van venir els «matriculats i matriculades», «escolaritzats i escolaritzades», «interessats i interessades», «afectats i afectades», «vacunats i vacunades», «cansats i cansades», «vius i vives» i «morts i mortes», quan tota la vida havíem fet concordar en masculí «els nois i les noies més espavilats de Calaf» i «els homes i les dones nascuts a Capellades». Com que ja es veia que la cosa anava a mal borràs però la rectificació no es podia ni plantejar, va començar la croada dels genèrics: descendència o prole en lloc de fills, alumnat en lloc d'alumnes, professorat en lloc de professors, infància en lloc de nens, ciutadania en lloc de ciutadans, etc. De manera que, per no discriminar les dones, ens estàvem despersonalitzant tots, i com que això era evident, aleshores les *persones* van començar a córrer a tort i a dret: persones infants, persones adolescents, persones funcionàries, persones tutores, persones consumidores, i, per si no n'hi havia prou, la

«persona titular del Departament de Governació» (altrament conegut com a «conseller»). ¿En quin moment i per què aquest desori pren una volada que martiritza els professionals de la llengua i exposa a l'escarni el moviment feminista? Pau Vidal ho situa a la dècada dels noranta:

*«Ara fa una quinzena d'anys, l'anomenat llenguatge no sexista va irrompre en els textos catalans amb la força d'un torrent, tal com sol passar amb les revelacions que de sobte ens fan més tolerants, més solidaris i més progress. En pocs anys disposicions legals, circulars administratives, formularis acadèmics i retolacions municipals es van omplir de pares i mares, benvinguts i benvingudes, professorats, ciutadanes i persones treballadores. Com era fàcil de preveure, el credo, en arribar a mans incompetents (que proliferen en l'àmbit de l'administració pública) va sortir de mare i s'atenyé el deliri: absurds com «els gossos i les gosses», «família monomarental» o «cada alumnat participant» van generar desenes de rèpliques de lingüistes (les més aclaridores, les de Gabriel Bibiloni) que tanmateix servien de ben poc: a l'hora d'impartir doctrina, i aquest és un fet repetidament denunciat pel gremi, els polítics obvien el criteri dels lingüistes quan no els va a favor».*¹

GUIES I NORMES

A finals dels noranta, doncs, comencen a proliferar les guies, manuals i orientacions de tota mena per a un ús no sexista de la llengua (del llenguatge, n'acostumen a dir, en una mostra més de l'imperialisme lingüístic).² Malgrat les evidèn-

1. <http://www.eixdiari.cat/opinio/doc/44154/violencia-de-gener.html>

2. El «llenguatge» és la capacitat humana de parlar; la «llengua», en canvi, és la realització d'aquesta capacitat. Com que en anglès hi ha un sol terme *language* per a ambdós conceptes, la interferència fa que cada cop tinguem menys consciència del significat d'ambdós termes, fenomen que es pot comprovar en les traduccions de qualsevol llibre de lingüística.

cies que tot plegat és cada cop més estrany i que, ai las!, a les dones no ens va pas millor gràcies a aquests canvis revolucionaris, malgrat tot, doncs, les normes, i normes sobre les normes, i normes d'ús de les normes, i normes sobre les restriccions de les normes, es van anar escampant pels escriptoris de correctors, traductors, redactors, professors i, en fi, tot aquell que posava els seus coneixements de llengua al servei de l'administració. Perquè, més enllà de les urpes del poder, la gent vivia feliçment al marge d'aquest turment. ¿Va aparèixer algun article periodístic escrit en llengua no androcèntrica si no era per burlar-se'n? Les escriptores feministes que defensen la llengua no sexista, ¿han publicat algun llibre seguint les seves normes? ¿Hi ha alguna obra de teatre, alguna pel·lícula, alguna cançó, que puguem considerar dins del cànon políticament correcte? ¿Algú s'imagina una edició crítica de les grans obres de la literatura catalana corregides amb aquestes normes?

I mentrestant, els lingüistes, què hi feien? Alguns proposar alternatives: Josep Ruaix té unes recomanacions d'allò més enraonat; d'altres lluitar directament: Gabriel Bibiloni, incansable, se'n va sortir a la Universitat de les Illes Balears. I d'altres, no fer-ne cas. Per què l'IEC no va dir res? ¿Com pot permetre que els polítics li arrabassin l'autoritat amb propostes tan clarament forassenyades? Pel que fa a l'autor d'aquest article, durant molt temps va optar per mirar-s'ho de lluny. Ni sóc especialista en llengua catalana ni pensava que això tingués res a veure amb mi. Durant els anys que vaig ser professor de lingüística històrica vaig utilitzar aquest cas com a exemple de canvi induït que pot tenir efectes indesitjables, i a les classes d'antropologia lingüística ho feia servir per mostrar una falsa correlació entre la llengua i la cultura, però no deixava de pensar que això era una cosa que feien els altres. Fins que el desori es va convertir en llei. A la Universitat de Barcelona, l'any 2003, els alumnes (im)posaven com a condició per votar a favor de l'Estatut de la UB que estigués redactat amb les dobles formes dels càrrecs

i, com diu Marta Juncadella,³ aquest fet «ha creat una “jurisprudència” respecte a la redacció del textos normatius que els Serveis Lingüístics de la UB no poden defugir». En el cas de la Generalitat, el Decret 162/2002 inclou un paràgraf que diu: «ha d'emprar, amb correcció, un llenguatge directe i simplificat i ha d'evitar l'ús de formes discriminatòries i androcèntriques». Ben mirat, sembla que la segona part del paràgraf anul·la la primera, i viceversa, i, en tot cas, no s'entén perquè s'ha castigat l'incompliment de la segona (evitar l'ús de formes discriminatòries i androcèntriques), però no l'incompliment de la primera (un llenguatge directe i simplificat).

UNA CARTA

Ves per on, ja teníem el pes de la llei a sobre i no ens n'adonàvem. El juny de 2009, però, vaig tenir l'ocasió de comprovar què significava tot plegat: amb motiu d'un curs que oferíem als juliols de la UB, ens vam trobar que en el programa oficial ens havien «corregit» tots els títols. Reprodueixo aquí la carta que vaig adreçar a la vicerectora de política lingüística i estudiants de la UB, Dra. Gemma Fonrodona, perquè, si més no, és un testimoni del procés:

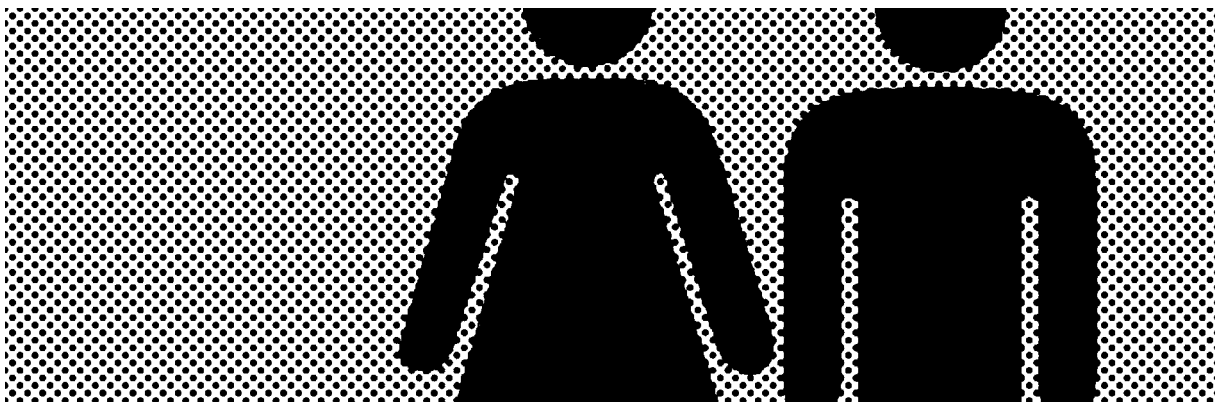
«Benvolguda vicerectora,

»M'adreço a vostè com a responsable de la política lingüística de la nostra universitat per plantejar-li una qüestió que en els darrers temps està prenent una dimensió que ratllaria l'absurd si no fos perquè està esdevenint una forma de control i coacció incomprensible en una universitat, i més en una que té com a lema “Libertas perfundet omnia luce”. Em refereixo a les normes establertes per combatre el sexisme en la llengua.

3. JUNCADILLA, M. (2013), «Visibilitzar o marcar? Repensar el gènere en la llengua catalana», dins JUNYENT, M.C., editor, *Visibilitzar o marcar. Repensar el gènere en la llengua catalana*, Barcelona: Ed. Empúries, 2013.

»Abans que res, deixi'm fer-li avinent que sóc professora de lingüística històrica i d'antropologia lingüística des del curs 1994-95, i durant tots aquests anys he estat emprant la qüestió del gènere com a exemple de canvi induït en el primer cas, i d'intent d'establir una correlació no pertinent entre la llengua i la cultura en el segon. Ni que sigui a tall d'anècdota, vaig publicar el meu primer article l'any 1977 amb el títol “El gènere en suahili”. Amb això vull dir que tot i que he seguit la història d'aquests canvis des dels inicis potser ara m'haig de retreure el fet d'haver callat en veure com tot plegat esdevenia una versió contemporània d'“El vestit nou de l'emperador”, ja que durant tots aquests anys molta gent m'ha donat la raó però tots plegats ho hem deixat passar. Jo la primera, és clar, sobretot perquè no preveia les conseqüències que acabaria tenint, i també perquè, com a especialista en lingüística històrica i veient com ara jutgem la influència nefasta de l'evolucionisme en la lingüística, per exemple, no em puc estar de pensar si d'aquí a cent anys els lingüistes s'escandalitzaran d'aquest disbarat i si no es preguntaran què hi dèiem els lingüistes. Potser també algú es preguntarà: i les institucions, què hi feien?

»Tot plegat no m'hauria preocupat gaire si no fos perquè aquest any tot s'ha precipitat. Primer va ser la Secretaria per a la Immigració que ens va demanar de rectificar un títol on hi figurava la paraula “nouvinguts”. Després el “suggeriment” de canvi del títol d'una exposició que inaugurarem l'1 de setembre d'enguany i que es diu “Les llengües dels catalans”. En comentar aquests fets amb els col·legues, me'n van explicar altres de similars —o pitjors— i vaig pensar que ara sí que calia dir alguna cosa. El 23 de maig d'enguany vaig publicar un article amb el títol “Contra la dictadura lingüística” al diari Avui. Atès que no ho he comentat amb ells, no en faré públics els noms, però he rebut felicitacions i agraïments de parlamentaris, membres del CAC, directors generals, periodistes, escriptors i nombrosos col·legues, per no parlar dels correctors que segurament són els qui més pateixen aquest desgavell. Tot

just havia sortit l'article, però —i per això m'adreço especialment a vostè—, llegeixo el programa dels juliols i veig impotent com la meua universitat ha estraftat uns títols sobre els quals havíem reflexionat molt i que eren plens d'intenció i contingut, un contingut que ara s'ha perdut. Vostè mateixa es pot fer càrrec dels estralls. Els títols originals eren:

»Qui adquireix una nova llengua adquireix una nova ànima: les ànimes multilingües dels nostres alumnes.

»De l'analfabetisme de Confuci: els sistemes d'escriptura dels nostres alumnes.

»Tractament de les llengües familiars dels alumnes en el context escolar.

»Ja es pot imaginar que, en tots els casos, els alumnes es van convertir en l'alumnat.

»I també es pot imaginar que jo que, encara que no n'hagi fet un casus belli, sempre he predicat el contrari, ara em veig exposada amb unes propostes que rebutjo des de sempre, sense saber com defensar-me'n, perquè al capdavant els correctors no han fet res més que aplicar-hi la norma.

»I la norma és segurament la qüestió de fons de tot plegat. Quina autoritat imposa aquesta norma? Qui està per sobre de l'IEC i aconsegueix que govern i universitats es pleguin a aquestes ordres i passin per alt l'opinió de l'autoritat en matèria de llengua? I més enllà de l'autoritat real, tenim l'autoritat moral. Aquesta universitat té l'honor i el privilegi de tenir com a catedràtic el doctor Joan Solà, la solvència

del qual ni ha de ser mencionada. Per què ningú no l'ha escoltat? És més: algú li ha demanat el parer?

»I amb la llengua hi ha la literatura: què hem de fer a partir d'ara amb les edicions crítiques dels nostres clàssics? Què han de fer els escriptors contemporanis? No crec que ningú hagi reflexionat seriosament sobre les conseqüències de l'aplicació d'aquestes normes. En tot cas, tot el que demano és el respecte per l'opció de cadascú, que s'acabin aquestes correccions inquisitorials més pròpies de l'estalinisme que d'una societat prou madura per distingir quins són els autèntics problemes de les dones.

»Ja em disculparà que no hagi esmentat un detall: de què estic parlant en realitat. Doncs de la gramàtica, del funcionament del llenguatge, aquesta meravella que n'hi ha que pretenen governar, passant per alt el fet que les regles gramaticals funcionen més enllà de la voluntat dels parlants. Pel que fa als arguments, fa uns quants cursos els alumnes d'antropologia lingüística i jo mateixa vam publicar un article sobre el tema; el pot trobar a aquesta adreça: <http://www.revistaigualada.cat/fitxaarticle.asp?article=244>

»Poc temps després, el 5 de desembre de 2006, el Dr. Ignacio Bosque en va publicar un altre a El País: http://perso.wanadoo.es/antoniogomezcarmona/rinconete/ignacio_bosque.doc

»Recentment el Dr. Gabriel Biliboni, de la UIB, ha publicat al Diari de Balears una sèrie d'articles sobre la qüestió, que també es poden trobar en línia:

<http://bibiloni.cat/textos/genere.html>

»I, pel que fa a mi, vaig presentar una comunicació sobre el tema al VIII Congrés de Lingüística General l'any 2008, disponible aquí:

www.llf.uam.es/clg8/actas/pdf/paperCLG60.pdf

»Finalment, pot trobar l'article de l'Avui que li he mencionat en aquesta adreça:

http://paper.avui.cat/pdfs/pdf.php?id_pdf=/pdf/09/0523/090523sup_a012.pdf

»No cal dir que resto a la seva disposició per a qualsevol aclariment. En tot cas, sol·licito que la UB no se sotmeti a la norma de desdoblament de gènere o, si més no, que doni llibertat als seus membres per fer-ne l'ús que en creguin convenient.

»Atentament, Dra. M. Carme Junyent. Departament de Lingüística General. Barcelona, 27 de juny de 2009».

La Dra. Fonrodona va ser prou valenta per encarar el repte i des d'aleshores sempre ens ha donat tot el seu suport, de manera que el 19 de març de 2010 vam organitzar una Jornada amb el títol «Visibilitzar o marcar: repensar el gènere en la llengua catalana», en el qual van participar especialistes i professionals de tots els àmbits, entre els quals Eulàlia Lledó, Neus Nogué (departament de Filologia Catalana de la UB), Joan Martí i Castell (IEC), Margarida Sanjaume i Ismael Pitarch (Parlament de Catalunya), Pilar Murtra (secretaria de Política Lingüística), Marta Juncadella (Serveis Lingüístics de la UB) i, en representació dels correctors, traductors i escriptors respectivament hi van participar Albert Pla i Nualart, Pau Vidal i Jordi Puntí. D'aquesta Jornada en va sortir un grup de treball amb l'objectiu d'elaborar un document amb noves propostes. Van participar en aquest grup les ja mencionades Eulàlia Lledó, Neus Nogué, Margarida Sanjaume, Pilar Murtra i Marta Juncadella, a més de Liliana Tolchinsky en representació del Departament de Lingüística General de la UB i Montse Cortès en representació del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades. La *Revista d'Igualada* té penjat a la seva web el document i ha publicat

tres articles relacionats, els ja mencionats «Per què en diem gènere quan volem dir sexe?» (núm. 23, 2006), «Contra la dictadura lingüística» (núm. 32, 2009) i, finalment, «El gènere: breu història d'un document» (núm. 36, 2010).

L'ENSENYAMENT I LA POLÍTICA

El document ha permès, si més no, que, amb la llei a la mà, aquells que no volen fer servir formes dobles se les puguin estalviar, però hi ha dos àmbits que semblen impermeables a aquesta possibilitat: l'ensenyament i la política. En el primer cas, se segueixen imposant les formes dobles (sembla que les víctimes propiciatòries són els alumnes de magisteri: algun ha arribat a denunciar que li treuen nota si no escriu així), amb el resultat de missatges totalment contradictoris a les escoles. Mentre que es demana a les nenes que no es donin per al·ludides si no s'empren formes desdobrades, els noms dels grups classe es desdoblen molt rarament, les classes dels conills, els elefants o els gossos no s'han desdoblat en conilles, elefantes i gosses, i ni tan sols els grups dels romans i els esclaus no s'han desdoblat en romanes i esclaves. El cas dels polítics és tota una altra cosa.

És prou sabut que els partits d'esquerra són els que segueixen amb més convenciment la norma del desdoblament. Crec que no calen arguments quan ells sols es retraten. Amb motiu de la publicació de les actes de la jornada, el 6 de novembre de 2013 vam organitzar una altra jornada per fer balanç de l'aplicació del document. En aquesta jornada hi va participar Neus Nogué, que havia analitzat els desdoblaments en el programa electoral de 2011 de IC-EUiA, unes 100.000 paraules en total.⁴ Naturalment, en un corpus tan extens és previsi-

4. Neus Nogué, «Visibilitzar o marcar: de la Jornada al llibre». Presentació a la jornada balanç del document «Acord sobre l'ús no sexista de la llengua», Barcelona, 6-11-2013. Disponible a l'adreça http://www.gela.cat/doku.php?id=nous_textos_genere.

ble que no es pugui ser totalment coherent, però l'anàlisi dels termes que es desdoblen i els que no, mostren un altre tipus de coherència que els hauria de fer rumiar molt:

- amb desdoblament: autònom -a, ciutadà -ana, empleat -ada, fill -a, home-dona, treballador -a.

- sense desdoblament: accionistes, agents financers, clients, conductors, contribuent, diplomàtic, directius, empresari(s), inspectors d'Hisenda, líders europeus, ministre, pagesos, passatgers, poderosos, polítics, productors, propietaris, proveïdors, ramaders, responsables financers i polítics, sospitosos de terrorisme, viatgers.

I no en teníem prou amb tot aquest desori que ara ens topem amb altres formes «creatives». En la mateixa intervenció, Neus Nogué cridava l'atenció sobre eslògans del tipus: L'educació és de totes, Les estudiants decidim desobediència. Fem-los fora!!! Junes podem!!! Als quals podríem afegir el gallec «as linguas serán o que os seus utentes e as súas falantes quixeren». Aquesta fórmula —que potser es pensen que és original— em va fer pensar en aquest exemple que dona l'australianista Bob Dixon:

«El jarawara és, superficialment, el contrari de l'anglès pre-feminista. Hi ha dos gèneres i el femení és el no marcat. Si preguntes “Què és això?” sense saber el gènere de la cosa per la qual demanes, el verb ha de portar sufix femení. “Ells” (they) es tracta com a femení igual que els altres pronoms —“jo” i “nosaltres”, i “tu” i “vosaltres”. Si algú parla de mi en tercera persona, “Yobeto” equival a un masculí. Però si parlo de mi mateix emprant “jo”, aleshores el verb va en femení. Em va costar una mica adaptar-m'hi.

»Però, la societat jarawara és realment un somni feminista? No ho pensàrieu pas. Les dones són tractades com en la major part de societats del món. (En la immensa majoria de llengües el masculí és el gènere no marcat, tal com ho era en anglès)».⁵

5. DIXON, R.M.W., *I'm a linguist*. Brill Academic Pub., 2010, p. 14.

A la dicotomia (masculí = dolent, femení = bo) que suggereixen els eslògans mencionats, potser s'hi pot sumar la nova fórmula liderada per la CUP: emprar el gènere femení com a no marcat (o inclusiu, o genèric). Val a dir que també aquesta fórmula està inventada —la trobem en guajiro i en iroquès i, com els jarawara, no es tracta de societats modèliques pel que fa al sexisme—. Però el més sorprenent és que David Fernández no en fa un ús generalitzat i sembla que selecciona molt bé les ocasions en què ho fa i, sobretot, en què no ho fa. En totes les sessions amb banquers sense escrúpols (Serra, Pagès, Rato...), el diputat no es permet ni una broma amb el femení, suposo que perquè és conscient que optar per qualsevol fórmula creativa hauria restat contundència i, sobretot, eficàcia al seu discurs. Alguna consciència deuen tenir que, quan parlen en femení, la majoria es fixen en com ho diuen però no en el que diuen, i, en certa manera, el gest de la sandàlia amb Rato ve a ser com l'ús del femení: es recorda aquest gest però no les preguntes que li va fer. I el que em confirma que David Fernández és prou conscient de l'ús que fa dels gèneres és el llibre *Cop de CUP*,⁶ escrit conjuntament amb Julià de Jòdar i que, des de la primera pàgina fins a l'última, està escrit de manera impecable. Amb tres exemples a l'atzar n'hi ha prou per adonar-se que, quan les coses van de debò, no es fan acudits amb el gènere:

- p. 61: «Entre els detinguts de l'Operació Garzón hi havia també uns quants membres de l'AMEI» (Teresa Mas era entre aquests detinguts).

- p. 178: «La segona pregunta demandava la tria d'un assaig o assagista. D'un lliurepensador. D'un intel·lectual de capçalera» (sense comentaris: aquest fragment em produeix la mateixa sensació que les cinc nenes de Macedònia cantant «Som catalans»).

- p. 351: «Com és sabut, Serra, Castellanos i Ximenis són militants de la CUP (com és sabut, «Serra» és Blanca Serra).

6. JÒDAR, J. de & FERNÁNDEZ, D., *Cop de CUP*, Barcelona: L'Arquer, 2012.

TRENTA RESPOSTES

No sé com acabarà aquest artifici que no porta enlloc, i no dubto gens que ells saben el que es fan. Mentre no m'obliguin a mi a parlar en femení, ja s'ho faran. Però, mentrestant, resistiré. Quan em van avisar de l'Editorial Empúries que sortiria el llibre de la Jornada, jo ja començava a pensar que no es publicaria mai. Era l'estiu i a l'editorial van fer una cosa que no havien fet mai (almenys amb mi, que hi he publicat uns quants llibres): em van deixar triar la coberta. El disseny gràfic no em preocupava gaire —el deixo als professionals—, però vaig trobar-hi un detall inesperat. Allà on jo esperava (Ed.), que és el recurs habitual, hi posava «editora», amb totes les lletres. I vaig veure la llum, la manera d'autoimmolar-me per veure si, finalment, es podia generar un debat que no es pogués en l'àmbit on mai no hauria d'haver entrat —el feminisme— i anés al cor de la qüestió: la llengua. Vaig demanar que en lloc d'«editora» hi posessin «editor» i em van fer cas. Com que sabia que, o bé ho prendrien com un error (això seria un fracàs) o bé em preguntarien per què, vaig preparar 30 respostes per quan m'ho demanessin. Són aquestes:

1. Editora és un sinònim d'editorial. És per evitar confusions.
2. L'editorial (masc.) i l'editorial (fem.) tenen significats molt diferents; no vull ser diferent d'un editor si hem fet la mateixa feina.
3. Perquè editor inclou editora però no a l'inrevés. Igual que poeta inclou poetessa, però poetessa no inclou poeta. Si les dones poetes no volen que els diguin poetesses, per què hauria de voler jo que em diguessin editora?
4. Perquè l'anell i l'anella, el roc i la roca, el crit i la crida (el plat i la plata, el full i la fulla...) tenen significats diferents i no tenen res a veure amb el sexe.
5. Perquè un bergant és un home alegre, de companyia agradable i una berganta és una dona de mala conducta moral.

6. Perquè un marrec és un noi i una marreca una dona de mala vida.

7. Perquè un home de món és un home de molta experiència i una dona de món és una dona de vida deshonest.

8. Perquè, si en lloc de ser editor, fos pilot, no voldria ser una pilota.

9. Perquè les intel·lectuals no volen ser intel·lectuals.

10. Perquè també sóc lingüista i no lingüïstessa.

11. Perquè cap alt càrrec aspira a ser una alta càrrega.

12. Perquè un infant és un infant i una infanta és una infanta.

13. Perquè els minyons de Terrassa fan una feina molt diferent de la de les minyones de Terrassa.

14. Perquè quan a una dona li donen el premi de «millor articulista de l'any» competeix amb els millors, però si li donen el de «millor escriptora» l'estan deixant en un racó perquè no faci nosa als «millors».

15. Perquè *el fi* d'aquest llibre és assolir *la fi* d'aquesta dictadura dels nens i les nenes.

16. Perquè el pudor no és el mateix que la pudor.

17. Perquè la canalla no és la versió dona del canalla.

18. Perquè l'ordre (m) de la llar no és el mateix que l'ordre (f) del militar.

19. Perquè les culers no són culeres (pedaç de roba que es cus al cul).

20. Perquè els bandolers porten bandoleres, però les bandoleres no porten bandolers (també porten bandoleres).

21. Perquè que als matemàtics els agradin les matemàtiques no exclou que desitgin altres matemàtics.

22. Perquè les futbolistes no juguen a futbol, juguen a futbol femení, que com tots sabem «és una altra lliga».

23. Perquè les tennistes no juguen a tennis, juguen a tennis femení.

24. Perquè un sobrecàrrec és un mandatari i una sobrecàrrega és una càrrega afegida.

25. Perquè em van traduir al gallec un text que jo havia escrit en «normal» i me'l van tornar políticament correcte: ho van fer feministes benintencionades que donaven per fet que jo era del seu bàndol. Amb aquesta provocació vull deixar ben clar que no, que no sóc d'aquest bàndol. Sóc feminista, però també sóc lingüista.

26. Perquè si dic «persones i immigrants» ens escandalitzem.

27. Perquè si dic «el ciutadà estima la seva ciutat» estic dient el mateix que «els ciutadans estimen la seva ciutat».

28. Perquè un soldat és el membre d'un exèrcit i una soldada és un salari.

29. Perquè l'Espinàs pot ironitzar sobre ser un «home de fer feines», però per a les dones és la seva feina.

30. Perquè si dic «catalans i barcelonins» és una bestiesa, però si dic «espanyols i catalans» ja no ho és tant.

L'argument 27 potser necessita un aclariment. La relació que s'estableix entre el masculí i el femení és la mateixa que s'estableix entre el singular i el plural, de manera que, a vegades, el singular expressa el mateix que el plural. Ningú no s'ha queixat mai d'aquest fenomen quan afecta el nombre, el cas, els numerals i, en fi, tots els nivells de la llengua, però sí quan afecta el gènere. L'únic que diem els lingüistes és que la llengua funciona així i no volem manipular un funcionament que, d'altra banda, és tan eficaç i tan versàtil que difícilment podríem superar amb propostes que no ha aportat aquest mateix funcionament compartit per homes i dones des que els humans van desenvolupar la capacitat de parlar...

M. CARME JUNYENT FIGUERAS (Masquefa, 1955). Professora titular de Lingüística General a la Universitat de Barcelona. Membre del grup d'Estudi de Llengües Amençades.